

TIN GRABNAR

Trajnost naj bo postavljena v izhodišče

Režiser mlajše generacije, ki izhaja iz Maribora, v lutkovnem projektu **Transport** Tovor trajnost uveljavlja na zelo oprijemljivi ravni

Klara Širovnik

Režiser Tin Grabnar se je mariborski publiko pretekli konec tedna v Sodnem stolpu predstavil skozi lutkovno predstavo za odrasle **Transport** Tovor.

Transport je mednarodni koprodukcijski projekt, ki je nastal v sodelovanju šestih gledališč v petih državah (v Sloveniji sta bili vanj vključeni tako **Lutkovno gledališče Maribor** kot Lutkovno gledališče Ljubljana).

Projekt od siceršnje lutkovne produkcije vsekakor izstopa. Prvenstveno je namenjen odraslemu občinstvu. Scenografijo predstave Tovor, ki je izjemno skrčenega formata, je na drugo lokacijo mogoče poslati po pošti. Predstava je energetskega manj potratna, vanjo je vključenih malo igralcev ... s temi ukrepi v projektu **Transport**, ki zajema šest različnih a medsebojno povezanih predstav, Grabnar uveljavlja vizijo, v katero verjame: gledališče, tudi lutkovno, naj trajnost vgradi v samo izhodišče svojega ustvarjanja. **Kako razumete trajnost v gledališču? Vanjo se najverjetneje ni treba spustiti "na nos". Je dovolj že, če so trajnostni oz. s trajnostjo povezani določeni vidiki gledališča?**

"Ekologija in z njo povezani problemi so kompleksna 'hipertema', ki v človeku utegne vzbuditi občutek, da svet razpada na vseh koncih in krajih. Znotraj tega se lahko posameznik hitro počuti utesnjenega in nemočnega. Poiskati mora pot, po kateri lahko hodi. Ekologijo in trajnost znotraj gledališkega udejstvovanja sam vidim na dva načina: predstave lahko naslavljajo ekološko problematiko - lahko so, denimo, dokumentarne in govorijo o škodljivih vplivih človekovih delovanj na okolje, o odnosu med človekom in naravo ter človekom in živaljo, reflektirajo lahko antropocentrično pozicijo človeka v globalnem sistemu ...

Drugi nivo trajnosti pa vidim znotraj trajnostnega načina gledališkega ustvarjanja. To pomeni, da poskušamo gledališče že v samem izhodišču misliti trajnostno na način, da v ustvarjalni produkcijski proces v čim večji meri integriramo postopke, s katerimi bi lahko zmanjšali ogljični odtis. To je veliko vprašanje tudi zato, ker so gledališke hiše še vedno podvržene starim načinom delovanja, produkcija je kompleksna, vanjo je vpletenih ogromno ljudi, pogosto je povezana tudi s časovnimi stiskami. Ustvarjalci se na tem področju soočamo z objektivnimi težavami, a je o tem kljub temu vredno razmišljati in vpeljevati inovacije."

Koliko upora torej prihaja od institucij, ko zagovarjate svojo trajnostno vizijo?

"Do novih načinov mišljenja so institucije različno odprte. Konkreten problem predstavlja že sistem, v katerem živimo. Presenečen sem bil nad raziskavo, ki so jo opravili v francoskem kulturnem sektorju in je preučevala možnosti zmanjševanja okoljskega odtisa. Med predlogi so navedli tudi preprosto potezo, izvedljivo na nacionalnem nivoju: vsem francoskim festivalom so predlagali, naj v svoj program povabijo lokalne ustvarjalce. Ni treba vabiti ljudi s Kitajske in Japonske, ampak sodelovati s francoskimi ustvarjalci, ki delujejo v bližini. S tem se lahko izognemo transportu ljudi, prevozu scenografije ... in s tem radikalno zmanjšamo ogljični odtis ter obenem podpremo domačo kulturno produkcijo.

Temu se seveda hitro priključijo določene težave - tudi kar se konkurenčnosti tiče. Eden od festivalov se lahko odloči za opisano potezo in postane manj konkurenčen od drugega, ki je bolj odprt v svet. Poleg tega obstaja tudi nevarnost, da se začnemo

zapirati v svoje lastne kontekste in se preveč osredotočimo na svoje načine razmišljanja, kar lahko vodi v vsebinske primanjkljaje. Logika festivala je namreč v tem, da domače občinstvo vzpostavi stik s tujimi ustvarjalci. Festival je običajno namenjen izmenjavi znanj, mnenj in pogledov na svet. Če pa se festival zapre in ne sodeluje s tujimi umetniki, se ta izmenjava izgubi. Vse to so zelo zahtevne stvari, s katerimi se je treba previdno spoprijeti. Zato je pomembno, da upoštevamo tako pozitivne kot negativne vidike, krmarimo in iščemo najboljše rešitve." **Umetnost in znotraj nje gledališče k izpustom in uničevanju biodiverzitet v primerjavi z drugimi sektorji ne prispevata veliko. Zato se zdi krivično od njiju zahtevati popolno trajnost, na drugih področjih pa dopuščati vse možne okoljske zdrse. Sploh ker največji onesnaževalci še vedno ne delajo dovolj.**

"Seveda bi morali na strukturnem nivoju največjo odgovornost nositi tisti, ki so največji onesnaževalci in ustvarjajo največji okoljski davek. Hkrati pa zagovarjam, da moramo - ker smo res že zelo globoko v krizi - delovati vsi in na vseh nivojih.

Če tega ne storimo, se hitro ujamejo v zanko prenašanja odgovornosti: korporacije prelagajo odgovornost na posameznike, torej potrošnike, ki naj bi izbirali trajnostno, medtem ko posamezniki pričakujejo odgovornost od korporacij. V takšni situaciji je malo tistih, ki samoiniciativno poganjajo določene spremembe.

Zato je pomembno, da v gledališču o trajnosti razmišljamo že pri zasnovi projektov. Pa to ne pomeni, da se moramo odpovedati velikim scenografijam, temveč da je potrebno ob umetniškem in vsebinskem konceptu enakovredno obravnavati tudi načela trajnosti."

V bistvu je bilo gledališče tudi skozi zgodovino vedno spodbujevalec upora in dobrih praks.

"Drži. Gledališče je bilo v družbi vedno vzorčni model za spremembe. Tudi v tem smislu lahko postane zgled za druga področja. Včasih pa se zdi, da nekatera komercialna področja v smislu integracije trajnostnih načel pred gledališčem celo prednjačijo."

Scenografija, ki je vključena v projekt **Transport in znotraj njega v predstavo **Tovor**, je zelo majhnega formata. Iz enega na drugo prizorišče jo je mogoče prepeljati z javnim prevozom ali s pošto. Vendar pa to pomeni tudi, da si jo morajo gledalci, če jo želijo dobro videti, ogledati**

zelo od blizu. Predstave posledično sprejmejo manjše število gledalcev. Ali s tem izključimo del občinstva?

"Res je, vsaka posamezna predstava je butična in načrtovana za od 35 do 50 ljudi. Je pa treba poudariti, da bodo v končni fazi vse predstave odigrane večkrat in na več mestih, zato bo lahko po njih zaokrožilo več ljudi. Obenem pa sem imel pri načrtovanju vključenih predstav v mislih tudi to, da je lutkovno gledališče za odrasle pri nas še vedno novost in ne uveljavljena praksa. Pozitivno se mi torej zdi, da je vsaka predstava vedno polna in da se lahko odigra večkrat, namesto da bi igrali pred veliko dvorano, v kateri bi bilo občinstvo razpršeno. Pozitiven

učinek je tudi to, da se kot gledalec pri tako 'majhnih' predstavah počutiš nekoliko privilegiranega - posebna izkušnja je ustvarjena zate, ki si del majhne skupine, in to je dodana vrednost."

Predstava je sicer namenjena odrasli publiki. Obstajajo med odraslim občinstvom do lutkarije vendarle kakšni zadržki?

"Vse manj. Tako obe institucionalni lutkovni gledališči kot tudi drugi producenti se v Sloveniji trudijo publiko seznaniti z zelo kakovostno lutkovno produkcijo za odrasle. Tudi mlajši ustvarjalci se vse pogosteje priključujejo obema gledališkima hišama. Gre torej za področje, ki je v plodnem razvoju."

Ni treba vabiti ljudi s Kitajske in Japonske, ampak sodelovati z ustvarjalci, ki delujejo v bližini

Režiser Tin Grabnar (1992) je že v času šolanja na Prvi gimnaziji Maribor in na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo Univerze v Ljubljani intenzivno sodeloval na področju performativnih in gledaliških praks. Foto: Peter Uhan

Predstavo *Transport: Tovor* so pretekli konec tedna premierno predstavili v Mariboru. Predstava prikazuje zgodbo voznika tovornjaka, od katerega delodajalec zahteva izjemno hitro dostavo, kar vodi do nesreče. Foto: Boštjan Lah

